

■ Evenstad vilt- og næringscenter

– anvendt økologi i praksis

OLE ANDERSEN BAKMANN

Evenstad vilt- og næringscenter er Evenstads operasjonelle bidrag innen anvendt økologi. Vi jobber for å minske gapet mellom næringsliv og høyskolens forsknings- og utdanningsaktivitet. Gjennom å samarbeide med næringslivet om løsning av forskjellige oppgaver innen eiendomsutvikling, og skog- og naturforvaltning, øker vi studentenes evne til å finne kreative, kunnskapsbaserte løsninger på aktuelle problemstillinger innen næring og forvaltning. Oppgavene løses og utvikles gjennom å kombinere kunnskapen til den aktuelle samarbeidspartner med spisskompetanse hos studenter, stipendiater og ansatte på Evenstad. Vi har mange gode og vellykkede eksempler på samarbeid med næringslivet og offentlige institusjoner. Et besøk på våre hjemmesider (<http://www.hihm.no/Hovedsiden/Campus-Evenstad/Evenstad-naeringsutvikling>) vil vise eksempler på resultater og rapporter fra prosjekter innen skogskjøtsel, driftsteknikk, vilt- og fiskeforvaltning, eiendomsutvikling og reiseliv. Samarbeidet dreier seg ofte om utviklingsoppgaver og kan ha form av forstudier, forskningsarbeid, prosjekter, forvaltnings- og driftsplaner, men også mer praktiske oppgaver.

De mest synlige effekter av denne type samarbeid er at studentene blir mer bevisste om koblingen mellom teori og praksis. I tillegg gir det Evenstad en verdifull mulighet til å holde undervisning og forskning

fokusert og oppdatert på aktuelle problemstillinger og trender i utøvende næring. Og sist, men ikke minst, får næringen og forvaltningen løst små og store oppgaver innen næringsutvikling og ressursutnyttelse.

For å gjøre vårt arbeid så tilgjengelig som mulig, publiseres resultater og prosjektrapporter i Høgskolens rapportserie når oppdragsgiver ønsker det. Rapportserien ligger åpen på nettet til nytte for forvaltning, private, forskningsinstitusjoner og organisasjoner.

ØKOLOGI OG ØKONOMI

Vilt- og næringsssenteret er i stadig utvikling. Vi ønsker å bruke økologisk spisskompetanse for å identifisere og utnytte de økonomiske mulighetene naturressursene gir. Det gir ansvarlig, bærekraftig forvaltning og langsiktig økonomisk avkastning!

Denne tankegangen ligger tett opptil avdelingens hovedtema: anvendt økologi. Produktet av bærekraftig økologi og økonomi er langsiktig og funksjonell forvaltning. Optimalt bærekraftig nivå for ressurser, økonomi og høsting bestemmes i stor grad av markedene en opererer i. Markedsorientering av forvaltningen blir derfor en logisk tråd i aktivitetene ved Evenstad vilt og næringsssenter.

SKOGEN I MORGENDAGENS BIOØKONOMI

Skogbruket har lange tradisjoner i Norge, og vi liker å oppfatte oss som gode skogbrukere. Men vi ser også at det i fremtiden blir bruk for andre kvaliteter og sortimenter. Nye produkter dukker opp, og bioteknologien gjør det mulig å benytte biomasse til stadig flere produkter. Samfunnet dreies fra fossilavhengig økonomi i retning mot bioøkonomi. Dette gir oss utfordringer som skogbrukere, biomassen som er nødvendig i fremtiden, kommer ikke nødvendigvis fra skogen. Den kan like gjerne komme fra andre bransjer og andre råstoffer. Det store spørsmålet er om vi kan gjøre skogen konkurransedyktig som leverandør av råstoff for nye produkter. Vi tror at det må til et nytt fokus i forskning og utvikling for å komme dit. For å konkurrere med billigere bioråstoff kreves optimal produksjon, logistikk og behandling. Derfor må næringen optimere produksjonsevne,

effektive behandlingstiltak og logistikk-løsninger i hele produksjonskjeden i skog. Det er rettet påfallende lite oppmerksomhet mot hvordan hver eiendom utnytter potensiell produksjonsevne på skogarealene. Vet du og jeg og alle hvilke effekter mangelfull foryngelse og ungskogpleie, riktig valg av treslag og skjøtselstiltak har for andre prosesser i verdikjeden? Vi kan spørre i hvilken grad dette påvirker konkurranseevnen mot andre typer råstoff, i hvilken grad det påvirker produksjonseffektiviteten ved maskinell avvirkning, transport og i hvilken grad det påvirker skogen som klimaregulerende ressurs?

Med bakgrunn i denne type spørsmål jobber vi med prosjekter for utvikling av tiltak og metoder som kan være med å sikre at produksjonsskogbruket også i fremtiden kan være en betydelig ressurs i samfunnet. Skogen er åpenbart viktig både i form av økonomisk betydning for skog-eier og samfunn, men også som leverandør av økosystemtjenester.

Vi, som de fleste andre, tror at det i overskuelig fremtid vil være mest naturlig å skjøtte skogen for tømmerproduksjon, men vi mener at det vil være strategisk viktig å undersøke potensialet ved annen ressursutnyttelse, og mot andre typer produkter.

Å øke utnyttelsen av produksjonsevnen på hele det tilgjengelige skogarealet vil gi effekter. Men det vil være ekstra viktig å identifisere de områdene og bonitetene som i fremtiden har potensiale til å produsere konkurransedyktige og lønnsomme råstoffer som de nye grønne produkter som bioteknologien åpner mulighet for.

Med dette som bakteppe blir våre pågående prosjekter og utviklingsarbeid en logisk konsekvens. Vi jobber med prosjekter innen bioenergi, utviklingsarbeid innen maskinell ungskogpleie, men også skjøtselprinsippene er gjenstand for utviklingsarbeid. I tillegg har vi sett på hvor det største potensialet ligger for å øke utnyttelsen av maskinkapasiteten i forbindelse med avvirkning, og vi vil blant annet med dette som kunnskapsbakgrunn jobbe videre med aktuelle problemstillinger i samarbeid med skognæringen.

I fremtiden ser vi frem til å kunne bidra også med forskning. Skogforskning er vårt uttalte satsingsområde i tiden og vi ser frem til å kunne bidra til et robust produksjonsskogbruk i fremtiden.

SKOG OG ELG - OPTIMERING AV AVKASTNING FRA BEGGE RESSURSENE

Elg og skog er to viktige ressurser for Østerdalen. Med økende bestander av hjortevilt øker også konfliktnivået. I Innlandet er det tydelig at det koster noe å ha elg. Vinterbeiteområdene er hardest rammet av skadebeiting, men også sommerbeitene er i enkelte områder påvirket. Grana får i deler av vår region så hard medfart at det signaliseres frykt for tilveksttap.

Flere har argumentert for at det enten lønner seg å produsere elg eller skog på skogarealene. Vår oppfattelse er at så lenge det ikke finnes fungerende ordninger for fordeling av inntekter og kostnader mellom sommer og vinterområdene, vil det lønne seg for skogeiere å utnytte hele skogarealet til skogproduksjon, men med elg som en tilleggsinntekt. I praksis er dette en krevende øvelse. Tiltak for å øke fôrtilgangen gjennom å utnytte marginalområder i skogen er ett eksempel på aktiviteter vi jobber med som synes å ha stort potensiale. Å dempe beitepresset på furuforyngelsene gjennom å utvikle metoder for skogskjøtsel og utestenging av elgen i sårbare perioder for foryngelsen, kan også være eksempler på spennende og lovende prosjekter vi har jobbet med frem til gjennomføringsfasen.

UTNYTTELSE AV VERDIENE FRA ELG OG SKOG ER VIKTIGE, MEN ER DET BÆREKRAFTIG ?

Elgforvaltningen har i flere 10-år vært organisert i driftsplanområder, elgvald eller elgregioner. Forvaltningen skjer på bakgrunn av resultater fra god økologi- og biologiforskning, men lite er dessverre gjort for i praksis å finne en optimal tilstand for både elg og skog. I Evenstad vilt- og næringsssenter jobber vi ut fra et ønske om å finne balansen mellom skog og elg. Først når vi kjenner elgens årsleveområde og beitebehov, kan vi regne oss frem til hvilken tetthet av elg, økonomisk og økologisk, som gir bærekraftig og optimal avkastning på arealene. I tillegg vil det være mye lettere å finne ordninger for kostnads- og inntektsfordeling med et slikt utgangspunkt. Til nå er organiseringen av elgforvaltningsenheter styrt av administrative, eiendoms- eller fysiske grenser og av frivillig samarbeid. Frivilligheten ønsker vi ikke å gjøre noe med, men vi er langt på vei med å

utvikle metoder for å bestemme riktige og effektive forvaltningsenheter. Når vi har greid det, vil vi med langt høyere presisjon kunne anbefale og utvikle forvaltningsregimer og -tiltak som nærmer seg optimal ressursutnyttelse. For innlandet, og kanskje hele landet, er dette spennende og viktige skritt i retning av å nærme seg en mer bioøkonomisk tankegang i forvaltningen.

NÆRING INNEN VILT OG FISK- ET PARADOKS!

Utnyttelse av vilt og fiskeressurser har tradisjonelt vært priset etter utbytte i antall kilo eller antall stykk og sjelden etter opplevelsesverdien. Dette faktum gjør det vanskelig å drive næring fordi all næringsvirksomhet fordrer en viss grad av forutsigbarhet. Forutsigbarhet er et viktig element for risikovurdering og investeringslyst. Er dette hovedårsaken til at vi kun i liten grad ser fungerende verdikjeder i denne delen av grønn næring?

Om en greier å legge prising av opplevelse inn i et jakt- eller fiskeprodukt, vil en gjøre seg mindre avhengig av svingninger i vilt- og fiskebestandene og i beste fall øke tilfredsheten hos jegere og fiskere en samarbeider med. Ett stikkord er markedsorientert forvaltning. Identifisering av alle ressurser i et produkt er derfor viktig for å finne riktig fokus også i utvikling av produkt og viltforvaltning. Alt for lenge har vi unnlatt å ta hensyn til kundene, og det på tross av at vi har gode tall for at når jegere får det de etterspør, blir de fornøyde. Påfallende ofte ligger nivået under det meget kostnadskrevenende nivået for maksimal villtetthet.

Tenk en fremtid hvor antall elg blir en funksjon av jegertilfredshet. Da er det kanskje ikke lengre viktig å ha mest mulig kjøtt gående i skogen, men heller det antallet der jegerne er mest fornøyde og betalingsvilligheten er høyest. Mye elg gir mye beiting og store utgifter for enkelte grunneiere. Kanskje problemene i forbindelse med vinterbeite på sikt kan reduseres uten å miste viktig inntekt fra en verdifull ressurs, men slik at man i tillegg kan utnytte produksjonsevnen av furumarka for fullt igjen.

Økologi+ økonomi+ en liten dråpe innovasjon = langsiktig bærekraftig forvaltning!